

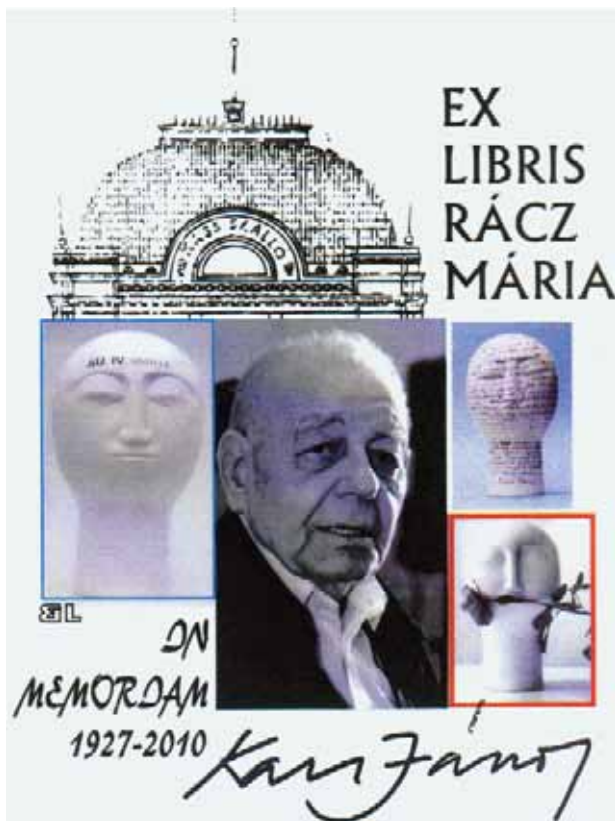
Kass János legnagyobb ajándéka volt számomra, amit csak igazi nagyembertől kaphat az ember: megtapasztalhattam, hogy ő olyan volt a mindennapi életben, mint amilyen gondolatokat leírt, amilyen műveket létrehozott. Nemcsak végtelen barátságigényéből fakadt ez, hanem teljes emberségéből, manapság sehol másutt nem érezhető szilárd „remény-hitéből”, makacs „megmaradás-hitéből”. Mindig „elrendeléses önmagát” tudta adni. Elképzelni sem tudok szebb, találóbbs jellemzést róla az idézett költői szépmíves mondatnál: „a mindig-izgatottság, az örökös önbizalmatlanság, a folytonos gyöttrődés, az örök tervezés-loholás-ragyogás-bánat-öröm-üröm-szégyen-szelídség-tétováság-bizonyosság-zseniális mágnes-vasszálka-kazla”, ami immár fájdalom, csak volt Kass János.

Janó Mester nem szégyellte leírni: „Nagyon szeretek élni!” Számára „nincs elefántcsonttorony, és nem is volt soha”, ami elzárná a való élettől. Élte és hirdette: „Vágyódni, megkeresni, kifejezni. Válaszolni kell a kornak...!” Igen, ebben a magát „megölni-kész” világban különösen! Legyünk „...társai egymásnak a gyönyörű odafigyelésben, a szellem kötelező és elkötelező egymásra-figyelésében”. Hitte és vallotta: „...ha az agy után eljutunk a szívig, eleget tettünk hivatásunknak és a szívekből kigyúló okos alkotó értelem, a barátság és a szeretet vágya kivirágzik és egymás keze után nyúlunk.” Így legyen! Örökké hiányozni fogsz nekünk.

„...Lélek volt, ma csillag, sugárik ránk csillagok kórusából.”

Kovrig Nagy Ádám

*

Bakacsi Lajos grafikája, CAD, Op. 185 (2010), 110×80

A Kisgrafika Barátok Köre szegedi csoportja 2010. április 9-én tisztelettel adózott Kass János grafikusművész emlékének. Ennek kapcsán idéztünk az általa illusztrált *Madách: Az ember tragédiája* c. könyvből:

Az Úr: Be van fejezve a nagy mű, igen.
A gép forog, az alkotó pihen.

Ádám: A nagy világ helyett e tér lesz otthonom.
Kass János: Ha csak egy kis részt, ha csak egy keveset hozzátehetünk a nagy műhöz,
hacsak egy vörösvérsejtje lehetünk a nagy vérkeringésnek, tettünk valamit.

Kedves közvetlen egyénisége köztünk marad.

Rácz Mária

EGY GRAFIKUS PÁLYAKÉPE NÉMETH NÁNDOR (1910-1978)

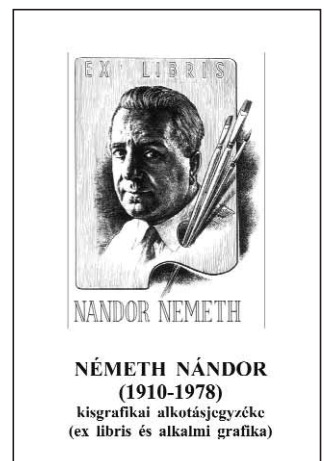
2010. április 7-én délután a KBK budapesti csoportjának összejövetelén születésének 100. évfordulója kapcsán emlékeztünk a grafikus Németh Nándor (1910-1978) személyére, munkásságára. Skornyak Ferencné Turner Zsuzsanna, a grafikus unokahúga, hagyatékának gondozója, élvezetes, képekkel, korabeli dokumentumokkal és mozgófilmmel színezett előadása mindannyiunk számára közel hozta Németh Nándor alakját.

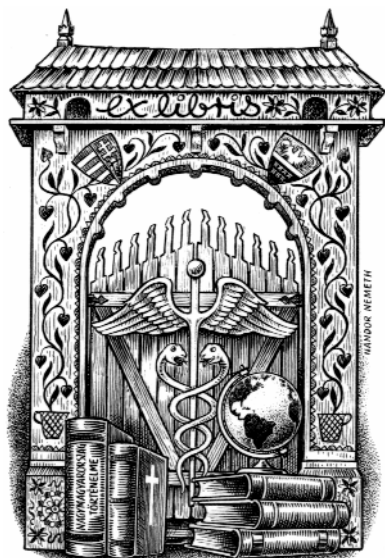
Betekinthettünk a lakatosinasból grafikussá lett művész életének főbb állomásaiba, láthattuk iparművészeti főiskolai indexét, melyből megtudhattuk, hogy mesterei közt szerepelt Haranghy Jenő és Helbing Ferenc. Az iskola elvégzése után főleg kiállítási tervek készítése (Tér Múterem) és a filmezés foglalkoztatták, részt vett a cserkészmozgalomban. A második világháború törést hozott az életébe, részt vett az 1939. évi felvidéki, ill. az 1940-es erdélyi bevonulásban. Több mint 4 évet katonáskodott, a háború vége Passauban érte. Németországban nőtt, felesége Pokorny Erzsébet rajztanárnő lett. A művész 1950-től haláláig az Egyesült Államokban, New Yorkban élt és alkotott. Itt teljesedett ki mint kisgrafikus, illusztrátor, ex libris készítő. Emellett festett is, oltárképeket készített (pl. New York-i Szent István templom). Rajzfilmjeiben, rajzos illusztrációiban is maradandót alkotott (Fekete Péter, Babavár).

Mintegy 200 ex librisének első nagyszabású kiállítására 1993-ban, a Passaic-i Amerikai Magyar Múzeumban került sor. Alkotásainak gyűjteménye ma is megtalálható a New York-i Metropolitan Művészeti Múzeumban, de nevesebb kisgrafikai fellelhetőek nagyobb magyarországi gyűjteményekben, többek között az általam gondozott Országos Széchényi Könyvtár Kisnyomtatványtára ex libris állományában.

1999-ben került kiadásra kisgrafikai alkotásjegyzéke (összeállította: Palásthy Lajos, a bevezetőt írta: Csiby Mihály), mely az eddigi legteljesebb képet nyújtja ilyen irányú munkásságáról, beleértve a művek felsorolása után szerepeltetett, a témához kapcsolódó korabeli leveleket is.

Az ex librisek többsége technikáját tekintve tus-, ill. ecsetrajz. Helbing Ferenc tanítványként első könyvjegyei szecessziós stílusban készültek, majd a realizmus jellemzi művészetét, gyakori szimbólumteremtéssel. E műalkotások tematikailag és stílusbelileg a megrendelő és a grafikus személyét egyaránt kifejezik, művészi epigrammaként tömörségükkel hatnak a befogadóra. Dominál a magyaros, népies-nemzeti stílus, motívumkincs (pl. a kalotaszegi népviselet, herendi porcelán, ölelkező pár, parasztember, kulacs, stili-

Dr. Imre Fejér jr.

Németh Nándor grafikája,
P1 (1968), 80×50

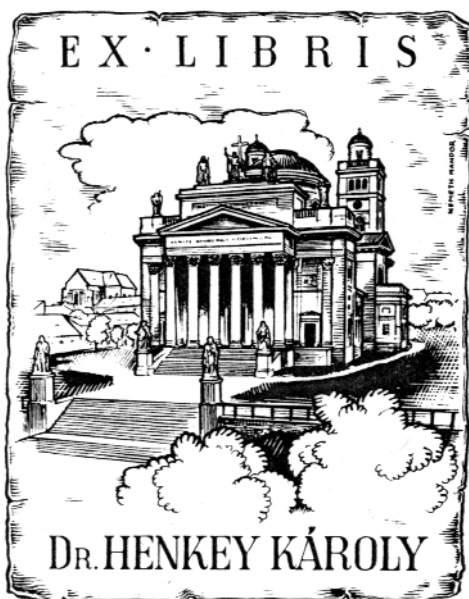
Németh Nándor grafikája,
P1, 86×60

zált betűk), a hazafiság és mondavilág (kard, lovas harcos, csodaszarvas, Szent István felajánlja a koronát, Lehel kürtje), a cserkész téma (cserkészliliom koronával, turullal, csodaszarvassal, cserkészek útvonalas térképe). Emellett gyakran felbukkan a Trianon miatti fájdalom gondolata, a keresztény nemzeti eszme kifejezőjeként a kereszt, a szív, a koronás címer, a turul, az erdélyi templom – a feliratban is utalva erre: *Hiszek Magyarország feltámadásában!*, *Hazádnak rendületlenül légy híve őh magyar* (pl. Berningerék könyve, Dr. Szóó József könyve).

A vallásos motívumkincs egyik kifejezője a portréábrázolás, főleg egyházi személyek esetén (Mindszenty bíboros, VI. Pál pápa, Pio atya portréja). Gyakori a szentek ábrázolása (Szent István, Szent Imre, Szent László, Szent Antal), Jézus, Mária és más bibliai személyek megjelenítése (Júdás, János evangélista), ill. egyéb jelképek, egyházi témák (angyal, kehely, szentségtartó, kereszt, miséző pap).

A családi címeres ex librisek a korábbi századok heraldikus könyvjegyeit idézik (pl. Ex libris de Telegdy de genere Csanád, Ex libris dr. Mattyasovszky László).

Az épület- és szoborábrázolások között vezérmotívumként szerepelnek a következők: Halászbástya, egri bazilika, debreceni nagytemplom, jáki templom (kapuja), ENSZ palota, Eiffel-torony, felhőkarcoló; New

Németh Nándor grafikája,
P1 (1967), 78×61

York-i Szabadság-szobor, kolozsvári Mátyás-szobor, Dávid szobra.
Könyvjegyekben ritkábban előforduló téma az űrkutatás, de Németh Nándornak, a NASA Űrkutató Intézet egykori munkatársának motívumkincsébe bekerült néhány ezzel kapcsolatos ötlet: Apollo XIII (op. 39.), humoros gépemberek (op. 120).
Hadd utaljak még az ex librisek némelyikén felbukkanó játékosra, melyek a gyermeki világot idézik, pl. gólyafogat (op. 33), mesepalota belseje (op. 189), hal könyvvel (op. 193), ill. a filmes témára: filmes kellékek mókusokkal (op. 62), filmfelvevőgép (op. 146), filmszalag (op. 150).
Megrendelői közt jelentősebb közéleti személyiségek is előfordultak, pl. 1964-ben Dr. Eckhardt Tibor (1888-1972) politikus, ügyvéd, országgyűlési képviselő számára készített ex librist, Szent László ábrázolással (op. 88). Dr. Habsburg Ottó (1912-) politikus, közi-
az Európai Parlament tagja, az utolsó Habsburg-trónörökös számára 1970-ben alkotott könyvjegyén Madonna látható, korona és sas ábrázolással, a háttérben a Halászbástyával (op. 159). Nixon amerikai elnöknek hivatala második éve idején, 1970-ben készített ex librisén a galamb és a földgömb kifejező jelképei az elnökségnek (op. 173). Eisenhower amerikai elnöknek annak halála évében, 1969-ben in memoriam lappal állított emléket (op. 123).

A könyvjegygyűjtők táborából kiemelkedik a Lippóczy család, főleg annak két tagja, Norbert és Miklós. Lippóczy Norbert könyvjegygyűjteményét a Magyar Mezőgazdasági Múzeumnak ajándékozta. Öccse, a Passaic-ban élő, 30 ezres gyűjteménnyel bíró Lippóczy Miklós barátjától, Németh Nándortól több ex librist rendelt, és nagy szerepe volt a művész munkásságának népszerűsítésében. A nevére készített ex librisek vezérmotívuma a szőlő, kulacs, szerelmespár, akt.

Illyés Sándor László ügyvéd, kisgrafika-gyűjtő, a KBK egyik alapító tagja nevére szintén számos ex librist készített Németh Nándor. Ezekben a cserkész motívum mellett az

OTTO VON HABSBURG

Németh Nándor grafikája,
P1 (1970), 95×65

ügyvédi hivatásra utaló paragrafus, Justicia alakja, az „igazság mérlege” és a könyv dominál.

Intézményi, azaz szervezetek számára készített kisgrafikák két szép példája a MEGE (1935., Magyar Exlibrisgyűjtők és Grafikabarátok Egyesülete, op. 1) és a Magyar Cserkészszövetség (1969, op. 216) lapja.

Zárásul megemlítem Németh Nándor saját maga, ill. családja számára készített ex libriseit, ipse fecit lapjait, melyek még közelebb hozhatnak belső gondolatvilágához. Ezek motívumai címszavakban: önarckép, cserkészliliom, festő házaspár, Krisztus földgömbön, feszület, szalmakalap, jamaikai doboz, csiga, kalapos maya figura, két indiai figura. Mindezek tükörcserepek, egy élet mozaikdarabjai – és a mi feladatunk, hogy minél teljesebben összerakjuk őket. Ahogy a bemutató előadást záró „Aqua vitae” (1940) c. mozgófilm – József Attila „Eszmélet” című versének egyik alapgondolatával rokon módon – mindannyiunk számára megszívlelendő tanulsága is kifejezte: „Az meglett ember.../ ki tudja, hogy az életet / halálra ráadásul kapja / s mint talált tárgyat visszaadja / bármikor – ezért őrizi meg”. Németh Nándor – József Attila-i értelemben – „meglett ember” volt, aki a halál perspektívájából nézve is személyes létén túlmutató tartalmat adott életének. Követendő példa lehet számunkra.

Vasné Tóth Kornélia

BUDAPEST VIRÁGOK KÖZÖTT MOSKÁL TIBOR ÚJABB TÁRLATA BUDAFOKON: „VISSZAJÖTTEM”

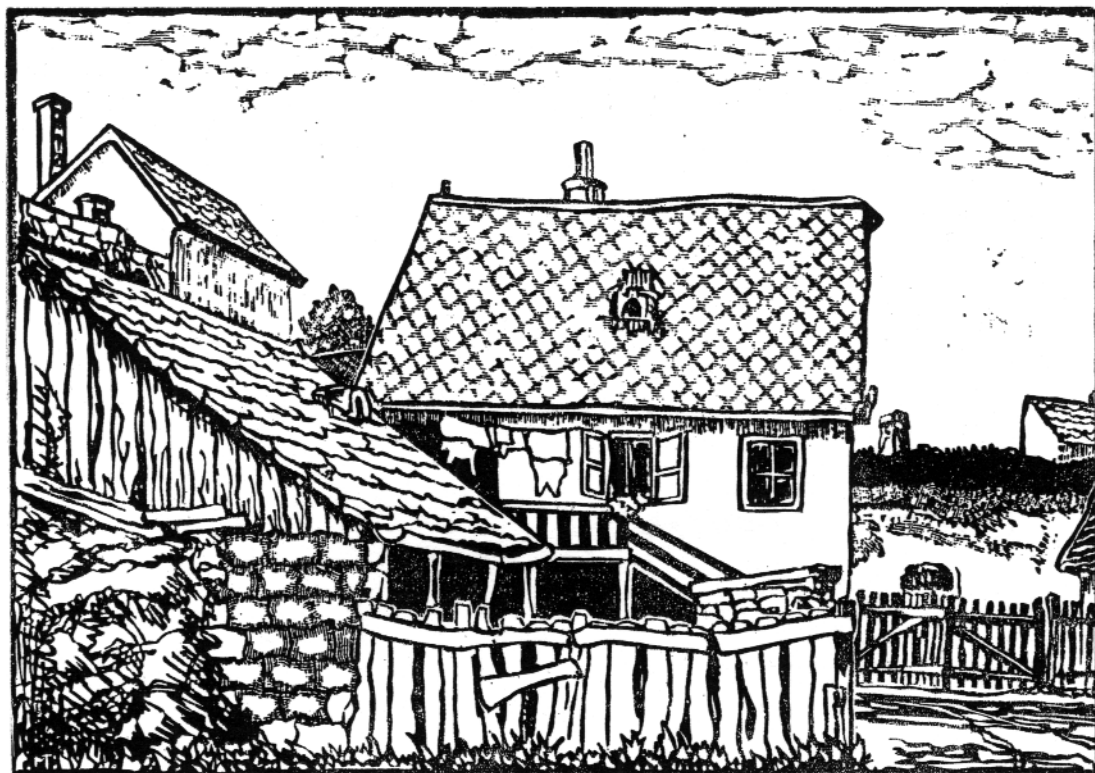
Színes rézkarc-virágokkal illusztrált meghívó invitálta az érdeklődőket, a barátokat, a kisgrafika híveit és kedvelőit egy *ünnepi kiállítás megnyitójára*. Moskál Tibor, a *Kisgrafika Barátok Köre* egyik legrégebbi művésztagja, aki 1995-ig Budafokon élt és dolgozott, majd másfél évtizeddel ezelőtt Békéscsabára települt, most újra szülőföldjén mutatta be munkásságának egy újabb területét.

A Klauzál Gábor Budafok-Tétényi Művelődési Központ és a Békéscsabai Szociális Otthon közös szervezésében a művész 80. születésnapja alkalmából április 19-én délután 17 órakor került sor a földszinti tágas, világos kamarateremben a BUDAPEST VIRÁGOK KÖZÖTT című, „VISSZAJÖTTEM” alcímű grafikai sorozat bemutatására. Az alcím utal arra, hogy pályája elején, a híres „Varga Akadémia” fiatal grafikus növendékeként innen indult a művész pályafutása, aki ma már igen sokoldalú életművel gazdagítja a magyar

Moskál Tibor rézkarca, C3/col., 85×65

grafika kincsestárát. Nem könnyű számba venni sokszínű munkássága termését, amelynek legismertebb, legnépszerűbb része a hatszáznál is több *ex libris*. Ezek a sokszorosító grafikai eljárásokkal készült kisméretű rézmetszetek, rézkarcok, linóleum- és fametszetek, vagy mindezek kombinációjával készült úgynevezett vegyes technikájú lapjai hazánkon kívül is, Európán át eljutottak Amerikáig, Oroszországon át Japánig, és a világ sok *ex libris* katalógusában, sőt enciklopédiájában is szerepelnek. De ugyanezekkel a fentebb felsorolt grafikai eljárásokkal készült több száz kisebb-nagyobb képgrafikája, egyszínű (fekete-fehér), vagy több dűcről nyomott többszínű változatokban. Szorgalmát és aktivitását dicséri a több száz akvarell, ceruza-

Moskál Tibor: Budafok, régi ház, linómetszet, X3, 100×145